

TARIK BUĞRA'NIN ROMANLARINDA KADIN, ERKEK İZLEKLERİ VE BİRBİRLERİYLE OLAN İLİŞKİLERİ*

Yıldıray BULUT**

ÖZET

Türk romancılığının önemli isimlerinden biri olan Tarık Buğra, sadece roman ile değil, hayatının gençlik döneminde şiirle ve mesleğinin ilerleyen yıllarında gazetecilikle de uğraşan, yazdığı hikayeler ve tiyatro oyunları ile dikkat çeken önemli bir yazarımızdır. Eserlerinde Türk siyasi hayatının panoramasını çizer. Halkçı ve devletçi bir bakış açısıyla, ülke siyaseti ve sosyal yaşamının geçirmiş olduğu evreleri romanlarında konu edinir. Tarihsel köklerimiz olan derin saygısını benliğinde her daim taşır ve yurttaşlarını edebî hayatının odak noktasına koyar. 1950'lerde gelişen soyut tahlilci hikaye anlayışına bağlı olan yazar, romanlarında ise düğüm yaratan bir yapı arz eder. Sınırlı motifleriyle birlikte, kapalı; üslup açısından bir endişe taşıyan, sembollere dayalı bir yazı anlayışı vardır. Dil mükemmeliyetçiliği bariz olan yazarın, kelime hazinesi oldukça zengindir. Hikaye ve romanlarında kişi, çevre ve olay tasvirleri gözlemciliğe dayanmaz. Bu yönüyle gözlemci değil izlenimci bir yazar olmayı tercih eder. Tarık Buğra, Anadolu'nun küçük bir kasabası olan Akşehir'de dünyaya gelmiştir. Bu bakımdan kasaba merkezli bir romancı olan yazarın, romanlarında insan ilişkilerini ve birbirleriyle olan diyaloglarını okuyucularına aktarması kaçınılmaz olacaktır. Bu çalışmada ise, Tarık Buğra'nın matbu on romanında, kadın ve erkek izleklerinin nasıl işlendiği, şahısların olay örgülerine katkılarının ne derecede olduğu, sosyal hayatın bir parçası olan kadın - erkek ilişkisinin okuyucuya hangi şekillerde aktarıldığı, bu ilişkilerin kişiler ve çevreleri üzerinde nasıl bir etki bıraktığı sorularına yanıt aranmıştır. Bu yanıt arama sırasında öncelikle tek tek roman kişilerinin kişilik özellikleri ortaya çıkarılmış daha sonra da birbirleriyle olan ilişkileri, benzerlikleri ve farklılıkları üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tarık Buğra, kadın, erkek, kadın - erkek izlekleri, kadın - erkek ilişkisi

---

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Ökt. Bartın Üniversitesi Meslek Yüksekokulu, El-mek: yildirayrebirth@hotmail.com

MALE AND FEMALE THEMES AND THEIR RELATIONS WITH EACH OTHERS IN TARIK BUGRA'S NOVELS

ABSTRACT

Tarik Buğra, who is one of the most important names in Turkish novel writing, is not only famous for his novels but also for his poems which he dealt with in his youth and journalism that he was interested in later years. He draws panorama of Turkish political life. He owns the country's politics and social life phases as themes in his novels with the populist and statist point of view. He always respects to our historical souls and he puts his citizens in the centre of his literary life. The writer who is bound up in abstract analysing story style offers a full of knots style in his novels. He owns a writing style that is close, worrying and based on symbols with his limited motifs. The writer having apparent language perfectionism, has a rich vocabulary. His description of characters, environment and plot is not based on observation and thanks to his this aspect, he prefers being an impressionist writer not an observer one. Tarık Buğra was born in Akşehir, which is a small town in Anatolia. Due to the fact that he is a town-based novelist, it is inevitable that he refers to the people relations and their communication with each other in his novels. In this study, some kinds of questions such as how woman and man themes are handled, to what extent characters contribute to the plot, how man-woman relation which is a part of social life is narrated to the readers, and how this relation affects the characters and their society are tried to be answered. While it is tried to be answered, first the characters' personalities are revealed one by one, then it is focused on their relations with each other, their similarities and differences.

Key Words: Tarık Buğra, woman, man, woman-man themes, woman- man relations

1. Giriş

Romanı bir insan sanatı olarak gören kasaba merkezli romancımız Tarık Buğra, insan sevgisini romanlarının tamamının odak noktası olarak belirlemiştir. Diyebiliriz ki, onun kaleme aldığı hikâye ve romanlar insan merkezlidir. (Tekin, 2008: 31) Buğra, “Beni gerçekten tanıyan kime sorarsanız sorun, benim ne kadar iyi huylu, yumuşak olduğumu söylerler. Hep selamlaşırız, benim yazar olduğumu bilmezler, iki konuşurum üç konuşurum, çocuk benim arkadaşım olur. İnsanları severim, canlıların hepsini severim, ağaç, çiçek.. Hele hayvanlar. At, köpek, kedi, kuşlar... İçim sevgi doludur benim.” diyerek kendini tanımlar ve sevgiyi, romanlarının başat duygusu olarak belirler. (Alper, 1993: 6) Doğup büyüdüğü Akşehir'in görece küçük bir kasaba olması ve bu kasabada yaşayan insanların birbirleriyle olan sıkı ilişkileri ve diyalogları, Buğra'nın romanlarındaki kişilerin birbirleriyle olan münasebetlerine de yansımıştır. “Romanlarımdaki hoşgörünün, tesamühün ve insan sevgisinin en önemli hususiyetim olduğuna inanırım... İçinde buram buram sevgiler tütmeyen bir romanı ben başarılı saymıyorum...” (Gülendam, 2000: 22) diyen Buğra, romanlarının pek çoğunda insan sevgisini ve özellikle de aşkı ön plana almış ve olayların gideğenliğinde bu temaya büyük önem göstermiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

Tarık Buğra romanlarının çoğunun konusunu tarihimiz ve tarihsel köklerimiz oluşturmaktadır. Bu sebeple romanlarda erkek roman kişisi sayısı, kadınlardan daha fazladır. Olay örgüsünü kurup yönlendiren erkek roman kişileri, kurgu sırasında, kişisel psikolojilerini etkileyebilecek kadın roman kişilerinden hoşlanır ve bir şekilde onları hayatlarına dahil etmeye çalışır. Tercih ettikleri kadınlar ise çoğunlukla iyi yetişmiş, gelenek ve göreneklerine bağlı, evine, ailesine düşkün, anaç yapıdaki kadınlardır. (Öztürk, 2008: 100) Bunun dışında kalan birkaç örnekte ise erkek roman kişisi, zamanla hatasını fark eder ve aşkından bir süre sonra vazgeçer.

Yazarın eserlerinde sanat, insanlık sevgisi ve aşk iç içedir. O, hayatı ve insanı gerçek değerleri ile ele alır, kendi düşüncesi doğrultusunda onları idealize eder. (Taştepe, 2009: 24) Aşk, bütün romanlarda, kişiyi hayata bağlayan itici bir güç olarak önem kazanır. Roman kişilerinin çoğunluğu kasaba ve büyük şehirde tutkulu ve çapraşık aşk hikayelerinin içinde bocalar dururlar. (Miyasoğlu, 1995: 49) Bu hikâyelerin içine düşen kişi sahiplenme duygusu kazanır ve bu duygu da sosyalleşme sürecinin en önemli adımudur. Aşk, kişilerin önüne kolay kolay düşmez. Onu kazanmak için türlü engelleri aşmak, testleri geçmek ve sıkıntılı zamanlar geçirmek gerekir. Aşkını kazanan kişi, hayatına kaldığı yerden daha güçlü bir şekilde devam ederken, yenilgiye uğrayan kişi, bulunduğu çevreyi terk eder ve yalnızlığa sığınır. (Yılmaz, 2005: 120) Kişinin aşkı uğruna geçtiği sınavlar, onun bireyleşim ve insan olma macerasına da yardımcı olacaktır.

1.a. Tarık Buğra'nın Romanlarında Kadın İzleği

Buğra'nın romanlarındaki kadınlar, erkeklerden daha güçsüz müdür? Bu soruya verilmesi gereken yanıt olumludur. Çünkü Buğra'nın romanlarındaki kadınların çoğu basiretsizdir. Hayat karşısında tam anlamıyla belirleyebildikleri bir amaçları yoktur. Hep daha fazla huzura kavuşmayı hayal ederler; ancak bu hayalleri için bir türlü harekete geçmezler. Eylemlerinin başında gösterdikleri güdülenme ve motivasyon, eylemlerinin devamında bir balonun sönüşü gibi sönüverir. Çoğu zaman bu sönüşün belli bir sebebi bile yoktur. Bu sebepten, sonları da çoğunlukla trajik ya da ucu açık olmuştur. (Yalnızlar – Hurrem) Oysaki kişilik özellikleri, bu huylarının dışında son derece idealizedir. Ailesi temiz, kendileri namusludur. Fedakâr ve sadıklardır. Hayatlarını adeta ailelerine adarlar. Kocalarının aldığı zor kararlarda daima yanındadırlar ve onun başını dik tutması için en önemli güdümlenicilerdir. Hatta denilebilir ki bazı erkeklerin kişiliklerini, birlikte oldukları kadınlar oluşturur ve şekillendirir. (Osmancık- Malhun Hatun)

Kimi zaman da kadın, hayatın türlü zorluklarını görmüş ve geçim sıkıntısı sebebiyle kirli işlere bulaşmıştır. Bu ağır şartlar onu ailesine karşı kopuk hale getirmiştir. O, daha çocukluk çağında birçok tecrübeyi tatmak zorunda kalmıştır. Kadın bunlara rağmen kalbinin temizliğini kaybetmez. Onu böyle yapan hayat şartları olmuştur. Sorumluluk ona yüklenemez. (Gençliğim Eyvah – Güliz)

Hayatın kurdu olmuş kadınlardan başka, tam aksi yönde kalmış, büyük şehri bile görmeyip hayatı boyunca kısıtlı sayıda insan tanımış olan kadınlar da Buğra'nın romanlarında kendini gösterir. Kaderine razı olup senelerce kendisini almaya gelecek olan erkeği bekleyen kadın, ilk eylemi hep karşısındakinden bekler. Eğer karşıdan bir eylem gelmezse, o da asla harekete geçmeyecek ve ölene kadar beklemeye devam edecektir. (Yalnızlar – Şükriye)

Romanlardaki birçok kadın, çoğunlukla hayattan ne istediklerini bilmemekte ve buna bağlı olarak trajik sonlar yaşamaktadır. Sevdikleri adamı adları gibi bilirler ve duygularından da emindirler. Buna rağmen asla harekete geçmezler. Zaman sonsuzmuş gibi rahattırlar ve beklemekten bıkmazlar. Ne zaman ki aşklarının karşısına genç ve başarılı bir başka rakip çıkar, işte o zaman kadın için dünya değişir ve ilgileri bu yeni sevgiliye kayar. (Dönemeçte – Handan)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

Buğra'nın romanlarındaki bazı kadınlar kendilerine has karakteristik özellikler gösterebilirler. Utangaç, çekingen yapıları, birdenbire inatçı ve atik bir yapıya dönüşebilir. Bu okuyucuda bir ikilem yaratır. Kadın asla tam olarak anlaşılabilir. Olumluya dönen yapıları aniden basiretsiz bir hal de alabilir. Böylece okuyucunun üzerinde bıraktıkları izlenim hayal kırıklığından öteye geçemez. (İbiş'in Rüyası – Hatice)

Yazarın romanlarında yabancı kökenli kadınlara da rastlanır. Bu kadınlar, son derece serbest bir yaşam biçimine sahiptir. Türk kültür öğelerinden farklı kültür öğelerine sahiptirler ve bu bakımdan birlikte değerlendirilmeleri gerekir. Hayata ve özellikle aşka bakış açıları aynıdır. Sevdiklerine son derece bağlıdırlar; ancak küçük bir aksilik bile onların aşkları için fedakârlık yapmalarına engeldir. Sevdiklerini her an yarı yolda bırakabilirler. Tekrar bir araya gelmesi onlar için mucizevi değil, doğal olan bir şeydir. Aşk onlar için kutsaldır, aşksız yaşanamaz; ancak ayrılık da onları yiyip bitirmez. Unutmaları kolaydır ve bir önceki sevgilinin yerine derhâl yenisini koyabilirler. Huzurlu giden ilişkilerini aniden bitirebilir ve hiçbir sebep açıklama gereği de duymazlar. (Siyah Kehribar – Melina, Sofiya) Bunların dışında kalan bazı kadınlar da hayatın sillesini yemelerine rağmen, hem daha oturaklı kalmasını bilmiş hem de doğruluklarını ve dürüstlüklerini kaybetmemiştir. Ancak bu kadınların sayısı oldukça azdır. (Siyah Kehribar – Niva)

Tarık Buğra'nın romanlarına kadın izleği açısından bakıldığında, ataerkil bir yapı arz eden toplumun erkeklerinin yanında duran, onların hayatlarına etki etme şekilleri açısından çeşitlilikler gösteren, genel itibarıyla kişilikleri açısından güçsüz veya basiretsiz ve çoğu zaman da şanssız bir kadın tipi çerçevesi ön plana çıkar.

1.b. Tarık Buğra'nın Romanlarında Erkek İzleği

Kasabayı inceleyen Buğra, birçok meslekten insanı izler. Köylü, esnaf, memur gibi birçok farklı meslekten insan, onun gözlemi altındadır. Bu mesleklerden olan insanların geneli erkektir. Kadınlar daha çok evlerinde ev hanımlığı yapar, çocuk bakar yahut da en kısa ifadesiyle sokaktan uzak durur. Bu bağlamda düşünüldüğünde Buğra'nın, erkekleri, kadınlardan daha başarılı çizmesi kaçınılmaz olacaktır.

Romanlardaki erkekler, olay örgülerini kuran ve okuyucuya verilmek istenen mesajı doğrudan ileten kişilerdir. Dolayısıyla romanlardaki genel izleği oluştururlar. Genel anlamda bir tasnif yapmak gerekirse Buğra romanlarındaki erkekler:

1. Türk milletinin iyi özelliklerini taşıyan idareciler, politikacılar, aydınlar ve onların temasta bulunduğu halk (Osmancık / Osmancık, Küçük Ağa / İstanbullu Hoca, Firavun İmanı / Mehmet Akif Ersoy, Yağmur Beklerken / Avukat Rahmi, Dönemeçte / Doktor Şerif)
  2. Bu değerlere sahip olmayan ve onları yıkmaya çalışan kötü niyetli insanlar (Gençliğim Eyvah / İhtiyar, Firavun İmanı / Ali Yusuf)
  3. Birinci ve ikinci grubun arasında kalan insanlar (Osmancık / Dünder Bey)
- olarak ayrılabilir. (Uğurcan, 1996: 25)

Tarık Buğra'nın kimi romanlarında erkek, son derece güçlü ve hırslı bir delikanlıdır. Gençliğindeki hırsı ve fevriliği başarıya ulaşmasındaki en büyük engeldir. Onu olgunlaştıracak bilge bir yönlendiriciye ihtiyacı vardır. Güdümleyicisi ise sevdiği kadına kavuşma arzusu olacaktır. Zamanla olgunlaşan erkek, romanı, eylemleriyle rayına oturtan kişi haline gelmiştir. (Osmancık - Osmancık)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

Bazen de erkek karar aşamasında ve kararını uygulamakta zorlanır. Zaten belli bir donanımı vardır ve bu donanımı kullanma ihtiyacı hisseder. Azmini kaybetmeyerek cesur ve inançlı bir yapı sergiler ve doğru yolu bulur. (Küçük Ağa – İstanbullu Hoca, Çolak Salih)

Kimi erkekler, dini duyguları bütün, millet aşığı ve kurtuluş umutları yüksek şahsiyetlerdir. Birlik beraberliği sağlayabilmek için gecelerini gündüzlerine katarak çalışırlar. (Firavun İmanı – Mehmet Akif Ersoy)

Bazı erkekler, kendilerini her konuda – özellikle de siyaset alanında- geliştirmiş, halk için halk adına çalışan önemli şahsiyetlerdir. Mevcut yönetime muhalefet olup, gidişatı değiştirmek isteyen ve bu minvâlde türlü çalışmaların içine girmiş erkeklere rastlamak mümkündür. Üstlerinde mesuliyet hisseder ve özel sorunlarını bir tarafa bırakıp politikaya atılmaya karar verirler. (Dönemeçte – Doktor Şerif)

Buğra'nın romanlarındaki erkek roman kişilerinden bazıları ise sevgilerinin ve hayallerinin peşinden gitmeye hazır kişiliklerdir. Hayattaki huzursuzluklarının panzehiri olarak sevgiyi gösterirler. Çok zor buldukları sevgi kaynakları olan kadınlar, onlar için adeta hayata yeniden başlama sebebidir. Kaderler yahut yürünen yol farklı olsa da önünde sonunda ortak bir kaderde buluşulmuştur. Bundan sonra yapılacak olan o kaderi paylaşmak için çabalamaktır. (İbiş'in Rüyası – Nahit, Siyah Kehribar – Türk genci) Bunların dışında sevgiyi, kendi kirli hayatlarını temizleme aracı olarak görenler de vardır. Hayatlarını değiştiren sevgiliyi, kendi pislikleriyle kirletmeye hakları olmadığını düşünüp gitmeyi düşünürler. Sevgiliye zarar vermeye hakları yoktur. (Firavun İmanı – Ali Yusuf)

Türk milletinin sahip olduğu değerleri yıkmaya çalışan ve bu uğurda faaliyet gösteren erkekler de romanlarda kendine yer bulmuştur. Milletin mevcut düzenini bozmak, yerine kendi arzuladıkları kaos düzenini getirmek onların birincil amacıdır. Onlara göre yönetim derhal değişmeli, değişmeyecekse bile kendilerine bir çıkar kapısı ayarlatılmalıdır. Onlara göre, ya bir devlet kurulurken ya da batarken zengin olunur. Bu düşünceleriyle amaçları anarşi düzeni kurmaktır. Çıkarları doğrultusunda yaşar ve yeri geldiğinde en yakınlarını bile yarı yolda bırakabilirler. Milleti kaosa sürüklemek için ellerinden geleni yapan bu kişiler, kötü sonlarını önceden tahmin eden kişiliklerdir. (Gençliğim Eyvah – İhtiyar, Firavun İmanı – Ali Yusuf)

Buğra'nın romanlarındaki erkekler, kadınlara göre daha basiret sahibidir. Ne istediklerini bilerek yaşarlar ve roman sonunda kadınlara göre daha kazançlı bir duruma gelirler. Kadınlar kaybederken erkekler kazanır. Bu yüzden Buğra'nın romanlarında ölen roman kişileri çoğunlukla kadınlardır. Ölen erkek sayısı bir ikiyi geçmez. Ölenler de birer kadının elinden ölmüştür. Bu ölümler ise zehirlenerek gerçekleşmiştir. (Gençliğim Eyvah – İhtiyar, Dönemeçte – Eczacı Celâl)

2. Tarık Buğra'nın Romanlarında Kadın – Erkek İlişkisi

Tarık Buğra'nın kadın-erkek ilişkisini doğrudan konu edinen romanları yayınlanış sırasına göre Yalnızlar, Siyah Kehribar, İbiş'in Rüyası ve Dönemeçte romanlarıdır. Küçük Ağa, Firavun İmanı, Gençliğim Eyvah ve Osmancık romanlarında ise bu konu dolaylı şekillerde işlenmektedir.

Yalnızlar romanı, kadın erkek ilişkisinin trajik bir biçimde sonuçlandığı bir Tarık Buğra romanıdır. Trajiklik, ilişkinin mutlu son ile bitmemesi bağlamındadır. Romanda bir aşk dörtgeni mevcuttur ve roman sonunda hiç kimsenin istediği olmamıştır. 1930'lu yıllardaki ekonomik buhranın hemen sonrasında, bir Mayıs ayında başlayan roman, özel olarak İstanbul şehri ve Çanakkale'nin Yenice köyünde geçer. Rıza Candaş isimli bir doktorun eşiyle arasındaki uçurumu ve bu uçurumu nasıl aşmaya çalıştığını anlatmaktadır. Olayların merkezinde Doktor Rıza ile birlikte, Kervancılar Çiftliği'nin varisi Murad Kervancı da yer almaktadır. Müzisyen Murad Bey,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

köyünden tahsil yapmak üzere ayrılmış; ancak tahsil hayatını yarıda keserek müzikle uğraşmaya karar vermiştir. Köyünde yılmadan onu bekleyen bir beşik kertmesi vardır ve adı da Şükriye'dir.

Çocuklukları beraber geçen Hurrem ve Murad, büyükşehirde birbirlerine yakın yaşamışlar ve gizliden gizliye birbirlerine karşı bazı hisler beslemişlerdir. Bu ilişki o kadar gizlidir ki birbirlerine en ufak bir imada dahi bulunmazlar. Sadece Murad'ın Hurrem'e karşı korumacı bir tavrı olduğu sezilir. Murad, hem Hurrem ile olmak için çaba harcamaz hem de onun başka bir kimseyle olmasına gönlü razı olmaz.

Doktor Rıza Candaş ve Murad Kervancı, Hurrem adına düzenlenen doğum günü partisinde tanışır. Bu partide yaşadıkları fikir çatışmaları ve uyuşmazlıklar Murad'ın canını sıkıştır. Doktor, oldukça küçümseyici ve alaycı bir adamdır ve bu tavrı ikilinin birbirini rakip olarak görmesine sebep olmuştur. Doktor'un Hurrem'e karşı ilgisinin olması, Murad'ın duygularının uyanmasına sebep olur. Kendini sadece müziğine ve yapmaya çalıştığı son bestesine veren Murad, bir zaman sonra Hurrem ile doktorun evlendiği haberini duyunca beyninden vurulmuş bir hâlê bürünür. Rıza Candaş, oldukça baskın çizilmiş bir tiptedir. Hurrem ona göre pasif kalan bir yapıdadır ve basiretsizdir. Kısa bir süre Hurrem ile şehirde yaşayan Doktor ani bir kararla Hurrem ve Murad'ın köyüne taşınmaya karar verir. Çünkü şehirde yaşayan herkese fikirlerini kabul ettirebilmektedir ve yeni arayışlar içine girmiştir. Hurrem'den önce köye giden doktorun yokluğunu fırsat bilen karısı, Murad'ı yanına çağırır ve aşklarını birbirlerine itiraf ederler. Murad bu buluşmayla hayatında yeni bir dönem açılacağını zannederken Hurrem bir kez daha ne yapacağını bilemez bir duruma gelir ve ansızın şehri terk eder. Bu davranış, kadın – erkek ilişkisindeki kadının kararsız rolünü bir kez daha ortaya koymaktadır. Bu da okuyucuya, yazarın, kadın – erkek ilişkisini irdelediği romanlarında, ilişkiyi bozan tarafın çoğunlukla kadın olduğunu göstermektedir.

Köye gitmelerinden kısa bir süre sonra Doktor, içini asıl kemiren şeyin Hurrem ile Murad'ın birbirine duyduğu aşk olduğunu anlar ve Murad'ı yeniden köye döndürmek ister. Bir süre çabalayan Doktorun planları işe yarar ve Murad köye dönmeye karar verir. Bu dönüş sonrasında Murad'ın beşik kertmesi Şükriye ile yakınlaşmaya başladığını görürüz. Bu noktada Doktorun asıl amacı ilkin anlaşılabilir. Ya Murad ile Şükriye'yi yakınlaştırıp Murad'ı karısından uzaklaştırmak istemektedir ya da Şükriye'yi Murad'dan ayırmaya çalışmaktadır. Çünkü Doktor da Şükriye ile yakınlaşmaya başlamıştır. Bu yakınlaşmaya rağmen kendini tutan Doktor, bir gece yarısı planıyla Şükriye'nin kendini zararsız bir şekilde zehirlemesini sağlar. Şükriye'yi kaybedeceğini düşünen Murad, bundan böyle ona değer vermeyi ve onun için yaşamayı kafasına koyar. Bunu fark eden Hurrem için artık çok geçtir. Hurrem, aynı gece yarısı Doktora açılacak ve onun kötü yönlerini yüzüne bir bir söyleyecektir. Aralarında geçen tartışma, Doktorun Hurrem'i razı etmesiyle ve bir kez daha egemenliği altına almasıyla son bulur.

Gençlik yılları, kadın ve erkek arasındaki ilişkinin en yoğun yaşandığı ve insanda aşk duygusunun filizlendiği yıllardır. Bu yıllarda yaşanan ilişkiler heyecanın dorukta olduğu ve duyguların uçlarda hissedildiği ilişkilere dir. Eşler, kararsız, tedirgin ve ilişkinin gidişatı hakkında kontrol sahibi olmayan kişilerdir. Siyah Kehribar romanında Roma'ya Sanat Tarihi doktorası yapmaya giden bir genç, kendine orada genç bir arkadaş topluluğu edinir. Bu arkadaş topluluğunun genç ile arasında büyük kültürel farklılıklar olmasına rağmen bu durum okuyucuya fazla hissettirilmez. Bu gençlerin arasında en serbest yaşam biçimine sahip olan Melina, gencin derhal ilgisini çeker. Gece geç saatlere kadar dışarıda olan, evinden her an tanınmadık kişiler çıkabilen bu genç kız, asi, gizemli ve tekdüze bir yaşam biçimine sahiptir. Türk gencinin de aklını, onun bu özellikleri çeler ve genç çok geçmeden bu kıza aşık olur. Roman sonuna doğru Melina'yı kendi yaşadığı ülkeye ve şehre götürmeyi planlayan gencin bu çabasını tedirginlikle izleriz. Çünkü genç kızın, Türk gencinin yaşadığı ülkenin hayat tarzına ve şartlarına uyamayacağı izlenimi oluşur. Daha İtalya'da iken aralarındaki aşkın imkansız olduğu okuyucuya sezdirilen bu iki genç, roman içinde

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

birkaç kez birbirlerinden ayrılmak durumunda kalırlar. Erkeğin her türlü fedakârlığına rağmen kadın basiretsiz ve ne istediğini bilmez bir şekilde davranır ve kendi buhranlarını ilişkiye engel olarak belirler. Erkeğin, kadının bu tavrıyla bıkkınlık göstermesi beklenirken erkek roman sonunda bir kez daha duyarlı davranır ve kadına vefa göstererek onu yüceltir. Bu karşılıksız yüceltmeyi yazarın romantik bir bakış açısı sergilemesine bağlayabiliriz.

İbiş'in Rüyası romanı, Tarık Buğra'nın kadın – erkek ilişkisini belki de en canlı şekilde işlediği romandır. Romanda olaylar 1930'lu yılların İstanbul'unda geçmektedir. Genel olarak tiyatrocunun hevesiyle evinden kaçan bir gencin büyük zorluklar yaşadığından sonra kendi tiyatrosuna sahip olması ve bu tiyatrodaki hayatının aşkıyla karşılaşmasını anlatır.

Eviden kaçan genç Nahit, türlü sıkıntılar atlattıktan sonra bir tiyatrodaki oynadığı İbiş rolüyle hayata tutunur ve bu rolündeki başarısı sayesinde kendi tiyatrosunu kurmayı başarır. Başından daha önce başarısız bir evlilik geçirmiş olan Nahit, kurduğu tiyatroya başvuran Hatice isimli bir kadınla yakınlaşmaya başlar. Hatice, kocasından yeni ayrılmış, dul bir kadındır. Kendine has özellikleri olan bu kadın da bir süre sonra Nahit'e karşı kayıtsız kalamaz ve günlerini beraber geçirmeye başlarlar. Hatta Nahit ona ayrı bir ev bile tutar. Kadın – erkek arasında üçüncü bir kişi girmesi durumu bu romanda da kendini gösterir ve Nahit'in kendisine yarardan çok zararı dokunan arkadaşı Sadi tiyatroya çıkagelir. Sadi, daha önceki eylemleriyle Nahit'in ilk evliliğinin başarısızlıkla sonuçlanmasına da sebep olan kişidir. Nahit onu yanından kovmuş, ancak daha sonra merhamet göstererek yeniden yanına almıştır.

Sadi'nin kendinden emin ve ilgi çekici tavırları Hatice'yi etkiler. Hatice giderek Sadi'ye ilgi duymaya başlar ve Nahit ilişkinin dışına itilir. Roman sonunda Nahit kendisine yapılanları karşılıksız bırakmaz ve hem ikisinin ayrılmasına hem de Hatice'nin kendini vurarak intihar etmesine sebep olur.

Dönemeçte romanında Demokrat Parti'nin kuruluş yıllarında bir Anadolu kasabasında yaşayan insanların, sosyal ve siyasi değişimden ne şekilde etkilendikleri konu edilir. (Yılmaz, 2005: 123) İdealize edilmiş bir tip olan Doktor Şerif, kasabanın yozlaşmış aydınlarından biri olan Operatör Cevdet Bey'in kızı Handan ile geçmişten kalan platonik bir aşk yaşar. Bu aşk, aralarındaki yaş farkına rağmen içten içe ilerler. Kasabaya yeni gelen Orhan isminde bir savcı yardımcısının da bu aşka dahil olması, romandaki kadın- erkek ilişkisinin bir aşk üçgenine dönüşmesine neden olur. Ülkenin dönemeçteki ve buhranlı havası bu üçgenin sürekli elektriklenmesine engel olamaz.

Doktor Şerif, kendinden yaşça genç ve daha yakışıklı olan Orhan'ın gölgesinde kalır. Handan'ın babasıyla arkadaş olması da utanmasına ve Handan'dan uzaklaşmasına sebep olur. Kasabanın çirkin ama zengin eczacısı Celâl de fırsatçılık yapıp Handan için devreye girince Şerif, bazı önlemler almak durumunda kalır. Fakat bu önlemler başarıyla sonuçlanmaz ve Handan, önce eczacı Celâl'in sonra da kendinin ölümünü hazırlar. Orhan ile evlenip şehir değiştiren Handan, bu evlilikte aradığını bulamaz ve intihar eder. Şerif ise, aşkın onda yarattığı duygu yoğunluğu sebebiyle ruhsal bir değişim yaşar ve olgunlaşarak siyasete atılmaya karar verir. "...çünkü doktor temizlik, dürüstlük ve arınma çabası isteyen aşkı tatmıştı bir kere." (Dönemeçte, s.56).

Yazarın kadın – erkek ilişkisini doğrudan anlattığı bu romanların yanı sıra dolaylı olarak bu konuyu işlediği romanlarının da var olduğu söylenebilir. Örneğin Osmancık romanında romanın merkez kişisi Osman Bey'in Malhun Hatun'a olan aşkı yüceltilerek adeta kutsal bir durum edasıyla aktarılmaktadır. Osman Bey, bu romanda henüz bey olmadığı gençlik yıllarında bir gece, Şeyh Ede Balı'nın dergâhında kalır. Dışarıya baktığı bir anda Ede Balı'nın kızı Malhun Hatun'u görür ve derhâl aşık olur. "*Ve Malhun Hatun'u gördü. Hayır görmedi: Bir hayal gördü ya da düşlediğini sandı. Öyle sanmak zorunda kaldı; çünkü dalmıştı. Ve ancak o görüntünün kayıp gidişiyle kendine gelir gibi oldu ve görmeye başladı.*" (Osmancık, s.44-45) Osmancık o gece dergâha Şeyh ile

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

konuşmaya ve onun gönlünü almaya gelmiştir, amacı benliğini bulmak ve olgunlaşmaktır; ancak görüşme isteği Şeyh tarafından kabul edilmez. Bunun üzerine Osmancık, gördüğü hatunu bir kez daha görmek hayaliyle geceler boyu dergâhta kalmaya başlar. Bir sabah Malhun Hatun ile konuşma fırsatı bulan Osmancık, onu, benliğini yeniden keşfetmekte kendisine ışık olacak Anka kuşu olarak tarif eder.

Buğra, Gençliğim Eyvah romanını, en iyi romanı olarak kabul eder ve roman hakkında şunları söyler: “Küçük Ağa'nın bir yeri olduğuna inanıyorum Dünya romanında... Gençliğim Eyvah'ı ondan daha da beğeniyorum. Ve benzeri örneği gösterilemez bir roman sayıyorum. Türkiye'de yazılması gereken bir romandı, yazmak bana nasip oldu diyorum.” (Yücel, 2003: 38) Söz konusu romanda kadın – erkek ilişkisinin kadın cephesini, Sıdika / Güliz isminde genç ve güzel bir kız, erkek cephesini ise asi ve mert Raşit / Delikanlı temsil eder. Buğra'nın romanlarındaki en baskın ve dikkat çekici kadınlardan biri olan Güliz, çocuk yaşlarda romanın baş kişilerinden İhtiyar'ın dikkatini çekmiş ve gözü pekliği ile İhtiyar'ın himayesine girmeyi başarmıştır. Kaos yanlısı, kirli işlerin peşinden koşan bir adam olan İhtiyar, Güliz'i büyütür, yetiştirir ve bir numaralı elemanı haline getirir. Güliz, İhtiyar'ın yeni hedeflerinden biri olan Delikanlı'yı kendine aşık etmesi ve yanına çekmesi görevini alır. Böylece Delikanlı da ihtiyar'ın önemli elemanlarından biri haline gelecektir. İlk önce planlı bir oyunla başlayan kadın – erkek ilişkisi roman sonuna doğru sadakatin ve bağlılığın öne çıktığı, trajik bir şekilde noktalanmış tutkulu bir aşk haline gelir. Romanın ideolojik bir roman olduğunu ve ideolojiler dışındaki temaları önemsemediğini öne sürenlere Buğra'nın mesajı şu şekilde olmuştur: “Romana daha yazmaya başlarken, İDEOLOJİK damgasını bastınız mı gerisi kolay. Yüklen yüklenebileceğin kadar. O zaman bırakırsınız Güliz'i, bırakırsınız DELİKANLI'yı ve o trajik aşkı; atarsınız çöp sepetine üslubu, Türkçe'yi, kurguyu ve gerçeği verdikleri sonradan anlaşılan sezislerin bulunduğu olayları, yani romanı, olur, biter.” (Kocakaplan, 1993: 33)

Yazarın Firavun İmanı romanında kısmen konu edindiği kadın – erkek ilişkisi Nemika ve Ali Yusuf isminde iki roman kişisi etrafında şekillenir. Roman başında Fuat Zahir takma adıyla tanıdığımız Ali Yusuf, gayr-i meşru bir çocuktur. Hayatında yediği kazıkları misli ile çıkarmayı kafasına koymuş, hayatını başkalarının ayağını kaydırmak üzere planlamış, kişilik yapısı olarak kötü çizilmiş bir tiptir. Nemika ise Ali Yusuf'un okul arkadaşı Ulvi Cihat'ın kız kardeşidir. İkili bu vesileyle tanışır ve nişanlanırlar. Kirli geçmişi bir süre sonra ortaya çıkan erkek, sevdiği kadının zarar görmesini engellemek amacıyla onu terk eder ve böylece onu da kendi pislikleriyle kirletmemiş olur. Nemika, Ali Yusuf için, romanın bu kısmından en sonuna kadar ulaşamayacak ve sürekli hasreti duyulacak bir kadın olarak kalacaktır.

Küçük Ağa romanı geneli itibarıyla kadın – erkek ilişkisini konu edinen bir roman değildir; ancak Tarık Buğra'nın bu romanında Akşehir'i de, Akşehir insanlarını da ne kadar çok sevdiğini sayfalar boyunca izlemek mümkündür. (Naci, 1990: 169) Romanın içinde kadın ve erkeğin birbirine duyduğu saf ve sadık aşk duygusu kendini iki roman kişisi üzerinde göstermektedir. Bu kişiler, roman sonuna doğru Küçük Ağa namıyla anılmaya başlanan İstanbullu Hoca tipi, diğeri de onun sadık, anaç, namuslu eşi Emine'dir. Emine, zengin bir ailenin kızıdır ve Buğra'nın diğer kadın tiplerine göre basiretsiz ve kararsız çizilmemiştir. Emine, Küçük Ağa'nın Kuvay-ı Milliye gönüllüsü olup evinden ayrılması ve bir süre sonra da öldü haberinin gelmesiyle kendi rızası dışında yaşlı ve bezgin çarıkçı Hasan'a nikahlanır. Roman sonunda hastalanır ve bu hastalık sonucu can verir. Emine, roman başından sonuna kadar yüceltilmiş, idealize edilmiş bir kadın olarak çizilmiştir. Kocasına bağlı, sadık ve fedakâr yapısıyla Tarık Buğra'nın romanları içindeki en olumlu kadın tipi olarak dikkat çeker.

Görüldüğü üzere Buğra, hemen her romanında aşk olgusunu aslı veya tali derecede konu edinmiştir. Hiçbir zaman cinsellik boyutunda ele alınmayan kadın – erkek ilişkileri daha çok

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

manevî boyutuyla ve beşeri anlamda ön plana çıkarılmış ve duygusal haz, ilişkilerin kalbini oluşturmuştur. Kişi, kimi zaman bu ilişkiler sayesinde kişisel değerini kazanır ve olgunlaşırken kimi zaman da aşkı hayatının ana eksenine yerleştirdiği için küçük bir başarısızlıkta bile büyük bir yıkıma uğrar. Çoğunlukla erkekler bu yıkımı, kendilerine dönmek için bir araç olarak kullanıp kazanca dönüştürürken, kadınlarda durum tam tersi olmuş ve olayların sonucu intihara kadar gidebilmiştir.

KAYNAKÇA

1. Kitaplar

- TEKİN, Mehmet, **Tarık Buğra'nın Sanat ve Edebiyat Anlayışı**, Tarık Buğra, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Kültür Eserleri Dizisi 8, Ankara, 2008, s. 31.
- YÜCEL, Mustafa, **Yenileşme Dönemi Türk Edebiyatı Seçmeler/1**, Tarık Buğra, Berikan Yayınevi, Ankara, 2003, s.38.
- NACİ, Fethi, **100 Soruda Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme**, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1990, s.169.
- BUĞRA, Tarık, **Yalnızlar**, İstanbul, Ötüken Neşriyat, 1981.
- BUĞRA, Tarık, **Siyah Kehribar**, İstanbul, Ötüken Neşriyat, 1991.
- BUĞRA, Tarık, **Küçük Ağa**, İstanbul, Ötüken Neşriyat, 1981.
- BUĞRA, Tarık, **Firavun İmanı**, İstanbul, Ötüken Neşriyat, 1983.
- BUĞRA, Tarık, **İbiş'in Rüyası**, İstanbul, Ötüken Neşriyat, 1980.
- BUĞRA, Tarık, **Dönemeçte**, İstanbul, Ötüken Neşriyat, 1980.
- BUĞRA, Tarık, **Gençliğim Eyvah**, İstanbul, Ötüken Neşriyat, 1982.
- BUĞRA, Tarık, **Osmançık**, İstanbul, Ötüken Neşriyat, 1983.

2.Makaleler

- GÜLENDAM, Ramazan, **Ölümünün 6. Yıldönümünde Tarık Buğra'nın Sanat Anlayışı**, Dergâh, S.121, Mart, 2000, s. 22.
- UĞURCAN, Sema, **Tarık Buğra'nın Roman Kahramanları Üzerine Bir Tasnif Denemesi**, Kubbealtı Akademi Mecmuası, S.1, Ocak, 1996, s. 25.
- KOCAKAPLAN, İsa, **Tarık Buğra İle Romanları Üzerine Sohbet**, Türk Edebiyatı Dergisi, Mart, 1993, s.33.
- MİYASOĞLU, Mustafa, **Ölümünün Birinci Yıldönümünde Tarık Buğra**, Türk Edebiyatı Dergisi, Mart, 1995. s. 49.

3.Tezler

- ÖZTÜRK, Jale, **Tarık Buğra'nın Matbu Romanları Üzerine Bir İnceleme**, T.C. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2008, s.100.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

-
- YILMAZ, Ebru Burcu, **Tarık Buğra İnsan ve Eser**, T.C. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Elazığ, 2005, s. 120.
- TAŞTEPE, Şeyma, **Tarık Buğra'nın Hayatı, Edebiyatı ve Eserleri**, T.C. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Lisans Tezi, Ankara, 2009, s. 24.
- ALPER, Feridun, **Tarık Buğra Hayatı, Sanatı ve Eserleri**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 1993. s. 6.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

